DESPRE APLICAREA NOII ORTOGRAFII ÎN PUBLICAŢIILE NOASTRE [1]

DE

LUIZA şi MIRCEA SECHE

Încă de la înfiinţarea sa, în 1948, Academia Republicii Populare Romîne şi-a înscris în plan, ca o sarcină de mare importanţă, *reforma ortografiei.* Vechea Academie, deşi a reformat de mai multe ori ortografia limbii romîne a păstrat totuşi, pînă în ultimele reguli ortografice (din 1932), numeroase inconsecvenţe şi vădite tendinţe etimologiste. Pe de altă parte, ea nici n-a reuşit vreodată să-şi impună ortografia: fiecare scriitor şi fiecare publicaţie aveau de obicei reguli ortografice proprii. Normele scrierii limbii naţionale nu erau deci fixate, fluctuaţiile şi contradicţiile erau derutante. O dată cu apariţia epocalei lucrări a lui I. V. Stalin, « Marxismul şi problemele lingvisticii » — însemnătatea unei ortografii ştiinţifice, care să redea cît mai simplu şi mai exact limba vorbită, a devenit cu totul evidentă. S-a subliniat, cu acel prilej, că limba naţională unică trebuie să aibă norme bine fixate şi unice pentru toţi membrii naţiunii, pentru a-şi putea îndeplini în mod cît mai desăvîrşit funcţiile ei multiple. Afirmaţia este valabilă nu numai pentru limba vorbită, ci şi pentru forma scrisă.

Luînd în consideraţie necesităţile existente — secţia de ştiinţa limbii, literatură şi arte a Academiei Republicii Populare Romîne a alcătuit un proiect

[1] În lucrarea de faţă s-au folosit următoarele abrevieri: C. = Contemporanul, revistă; D.O. = Mic dicţionar ortografic. Ediţia a II-a. Editura Academiei R.P.R., 1954; G. L. = Gazeta literară, revistă; I. B. = Informaţia Bucureştiului, ziar; M. = Munca, ziar; M. G. = Maxim Gorki. Material pentru manifestările cercurilor ARLUS. Consiliul General ARLUS, 1954; P.R. = Programul de radio, revistă; P. = Buletin de participare la concursul Pronosport; R.L. = Romînia liberă, ziar; S. = Scînteia, ziar; S. P. = Sportul popular, ziar; S. R. = Steagul roşu, ziar; V. R. = Viaţa romînească, revistă.

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

de reformă a ortografiei care a fost dat publicității, în vara anului 1952, în revista « Contemporanul », pentru a fi supus discuției publice.

După îndelungate dezbateri în presă, proiectul noii ortografii a primit o formă definitivă. Trei sînt principiile care stau la baza acestei opere:

1. Schimbările introduse urmăresc simplificarea și unificarea ortografiei noastre, iar nu schimbarea ei radicală, deoarece o astfel de schimbare ar fi produs perturbări serioase, îngreunînd comunicarea în scris între membrii comunității lingvistice.

2. Ortografia nouă urmărește să redea, în măsura posibilităților, pronunțarea; cu alte cuvinte ea se bazează în primul rînd pe principiul fonetic.

3. Ortografia nouă urmărește să redea pronunțarea literară, înlăturînd, pe cît posibil, fluctuațiile și recomandînd numai una dintre variantele lexicale existente în limbă.

În forma sa definitivă, noua ortografie s-a transformat în hotărîre de stat. La 16 septembrie 1953 a fost dată publicității Hotărîrea Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romîne pentru aplicarea noilor norme ortografice ale limbii romîne. Începînd cu data de 1 aprilie 1954, conform acestei Hotărîri, editurile au aplicat noua formă ortografică tuturor manuscriselor date la tipar, cu excepția unor manuale școlare și a revistelor pentru copii. La începutul anului 1954 a apărut, în redactarea Institutului de lingvistică din București, Micul dicționar ortografic, îndreptar pentru aplicarea noilor norme ortografice cuprinzînd și un index al cuvintelor care prezintă greutăți la scriere. Cu Micul dicționar ortografic s-a făcut un serios pas înainte în aplicarea concepției marxiste despre limbă, în lupta pentru cultivarea limbii noastre, pentru unificarea formelor ei.

Au trecut, de la apariția acestei lucrări îndrumătoare, mai multe luni. Periodicele mai întîi (unele încă înainte de 1 aprilie), cărțile mai apoi, în fine afișele, firmele noi și orice cuvînt tipărit, au fost prezentate în ortografie nouă.

Articolul de față nu își propune însă să sublinieze meritele evidente ale editurilor, tipografiilor etc. în aplicarea corectă a noilor norme ortografice; el consideră, dimpotrivă, că face un mai bun serviciu acelora care aplică astăzi noua ortografie, dacă le arată greșelile lor, îndeosebi greșelile repetate.

O primă observație care se poate face, după o răsfoire mai atentă a ultimelor publicații ieșite de sub teascul tipografiilor, este că în general ele nu greșesc atunci cînd au de aplicat normele esențiale ale noii ortografii, dar că, pe de altă parte, dovedesc o insuficientă cunoaștere a amănuntelor acestei reforme și nu consultă consecvent nici indexul de cuvinte al Micului dicționar ortografic, care adesea i-ar ajuta.

Una dintre hotărîrile importante privind ortografia limbii romîne este astfel enunțată în Micul dicționar ortografic:

« Diftongul *ie*, la început de cuvînt și după vocală, se va scrie *ie* » (D.O., pag. 7). Greșeala pe care o fac unele publicații ale noastre, în legătură cu acest

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

principiu, constă în redarea diftongului *ie* prin *e*, atunci cînd *ie* urmează după o vocală:

« *Chefuesc* de pe urma trudei noastre » (M. G., pag. 17).

« Oamenii de ştiinţă a căror viaţă şi muncă neobosită *constitue* o pildă » (P.R., 8. X. 1954, pag. 8/3).

« *Retrăesc* în mintea lor suferinţele şi luptele de odinioară » (M., 8. X. 1954, pag. 2/1).

« În cinstea... zilei de 7 *Noembrie* » (P. R., 8. X. 1954, pag. 7/1).

« E o *ploae* de vară » (I.B., 20. X. 1954, pag. 2/1).

« Ciocnirea ascuţită între *boerii* dregători şi ţar » (G.L., 21. X. 1954, pag. 2/5).

Uneori nu se respectă nici anexa acestei reguli, care spune: « În cuvintele în care nu se rosteşte *ie*, ci *e* [adică de obicei în neologismele recente], se va scrie *e (creez, idee, alee...)* » (D. O., pag. 7).

« *Ideea* » devine totuşi « *ideie* » în mai multe publicaţii. De exemplu:

« *Ideia* subiectivismului absolut » (V. R., nr. 7, 1954, pag. 398/2).

Micul dicţionar ortografic a rezolvat problema grea a fluctuaţiilor de pronunţare *s-z*. Dicţionarul hotărăşte, la punctul 10 al normelor sale generale: « Înainte de *b, d, g, v*, nu se va scrie *s*, ci *z*, aşa cum se pronunţă » (D. O., pag. 7). Excepţie de la această regulă fac doar unele neologisme ca: *aisberg, jurisdicţie* etc. Publicaţiile greşesc adesea din acest punct de vedere, deşi au avut posibilitatea, şi aici, să consulte indexul de cuvinte al dicţionarului ortografic, pentru a rezolva ezitările. Exemplele sînt numeroase:

« Lupta muncitorilor de la o mină de *asbest* » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 4/4)

« Măcăitul miilor de raţe şi de gîşte aduce *svon* despre bogăţia de păsăret » (P. R., 8.X.1954, pag. 5/1).

« Sfidarea *asvîrlită* soarelui » (V.R., nr. 7, 1954, pag. 399/4).

« Vinele tîmplelor îi *svîcneau* » (M. G., pag. 15).

« O apucă de guler şi o *sgîlţîi* » (M.G., pag. 18).

« Le *asvîrleau* cît colo » (M.G., pag. 18).

« *Sbuciumul* vieţii unui om simplu » (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/2).

« Dickens... *desvăluie* unul din multele tablouri observate în realitatea epocii sale » (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/2).

Noile norme privind ortografia limbii romîne hotărăsc, între altele, în continuare: « După litera *ş* a particulei de la sfîrşitul pronumelor şi adverbelor se va scrie *-i (acelaşi, aceeaşi, aceiaşi...)* » (D.O., pag. 7). Şi totuşi nu o singură dată am întîlnit în revista « Viaţa romînească » forme de felul următor:

« În *acelaş* timp » (nr. 7, 1954, pag. 399/2).

Iar pe ultima pagină a programului piesei « Îndrăgostiţii », care se reprezintă în actuala stagiune pe scena Teatrului naţional « I. L. Caragiale », citim:

« În *acelaş* timp piesa cuprinde, ca o problemă centrală... »

În mod just a fost înţeleasă suprimarea consoanelor duble fără valoare

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

fonetică din ortografia limbii romîne. Oarecum dificilă rămîne problema tratării grafice a cuvintelor compuse cu prefixul *în-*, în care prefixul amintit se întîlneşte cu consoana iniţială *n-* a rădăcinii cuvîntului cu care intră în compunere. În asemenea situaţii s-a hotărît păstrarea dublului *n*, în cazul cînd cele două elemente ale cuvîntului pot fi simţite de sine stătătoare, dar suprimarea unuia din cei doi *n* în cazul în care nu mai pot fi sezisate aceste elemente componente. Aşadar, vom scrie *înnoda* şi *înnopta* — pentru că *nod* şi *noapte* există în limbă şi ca elemente izolate, de sine stătătoare, dar *înota* şi *îneca*, pentru că aici nu mai pot fi despărţite elementele componente. Uneori publicaţiile noastre fac greşeala de a trata această a doua categorie de cuvinte ca pe cea dintîi, menţinînd dublul *n* acolo unde el nu are ce căuta. Să exemplificăm:

« O pîclă *înnecăcioasă* de groază » (M.G., pag. 18).

« Nu vom *înneca* adevărul în sînge » (M. G., pag. 19).

O serie de probleme de amănunt sînt clarificate de Micul dicţionar ortografic în capitolul « Reguli de ortografie » — care sistematizează un bogat material pe subîmpărţiri utile: « Fonetica şi problemele ortografiei », « Gramatica şi problemele ortografiei », « Formarea cuvintelor şi ortografia » etc.

Trei sînt greşelile oarecum consecvente ale publicaţiilor noastre, legate de subcapitolul « Fonetica şi problemele ortografiei »:

Mai întîi, rezolvarea problemei scrierii lui *s* înainte de *l*, *m* sau *n*. Citäm din Micul dicţionar ortografic regula corespunzătoare: « Înainte de *l*, *m*, *n*, se scrie în unele cuvinte *s*, iar în altele *z*, potrivit cu rostirea literară »... (pag. 34). Datoria celor care scriu era deci să consulte, în asemenea cazuri, la cea mai mică îndoială, indexul de cuvinte al dicţionarului, lucru pe care nu l-au făcut întotdeauna. Rezultatul a fost că multe cuvinte a căror pronunţare e indicată de index cu *z*, figurează în texte cu grafia *s*, şi invers. De pe aceeaşi pagină a ziarului « Romînia liberă » extragem două exemple:

« *Miazme* otrăvitoare » (8. X. 1954, pag. 2/6).

« *Zmulgînd* aplauzele admirative ale spectatorilor » (pag. 2/1).

Şi un exemplu cu greşeala inversă:

« Întocmeşte un plan *îndrăsneţ* » (P.R., 8. X. 1954, pag. 5/1).

În al doilea rînd, rezolvarea fluctuaţiilor *j-g* în cuvintele în care apare sufixul *-aj*. Dicţionarul ortografic hotărăşte în această privinţă: « Se scriu cu *j* cuvintele în care apare sufixul *-aj*: *abataj*, *afişaj*, *atiaj*, *avantaj*, *curaj*, *foraj*, *instructaj*, *mesaj*, *pasaj*, *personaj* » (pag. 32). Şi totuşi, « *peisaj* » devine « *peisagiu* », iar « *personaj* » apare cu ortografia « *personagiu* » în textele următoare:

« *Peisagiul* rus » (P. R., 8. X. 1954, pag. 8/2).

« *Personagiu* literar » (V. R., nr. 7, 1954, pag. 398/1, dat tot acolo, la pag. 401/2, pluralul *personaje*; cf. şi M. G., pag. 25, unde se indică « *personagiile* » piesei « Duşmanii » de Maxim Gorki).

În al treilea rînd, rezolvarea problemei scrierii cu *cv* şi *cu* a neologismelor. În această privinţă Micul dicţionar ortografic stabileşte trei soluţii:

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

O parte din neologismele limbii romîne care în limba de origine erau scrise cu *qu*, se vor scrie cu *cv (cvartet, acvariu* etc.); o altă parte vor fi ortografiate cu *cu (acuarelă, ecuație)*; altele, în fine, cu *ch (chintal, chintesență)*, conform realităților fonetice ale limbii noastre. Confuzia se face între primele două ortografieri, și uneori una apare în locul celeilalte, ca în exemplul următor:

« Filme *adecuate* » (R.L., 8. X. 1954, pag. 2/6).

Se ridică în sfîrșit o problemă care privește mai ales pe muncitorii tipografi: adesea se confundă între ele, în textele tipărite, literele *î* și *i*; rezultatul acestei confuzii — explicabilă prin asemănarea formală a celor două litere — este folosirea literei *î* în locul literei *i*, și invers. Iată doar cîteva exemple:

« Meseriașii cooperatori *își îndeplinesc* angajamentele » (I.B., 7. X. 1954, pag. 1/2).

« *Întreprinderea* regională București » (I.B., 23. IX. 1954, pag. 1/6). În același ziar și pe aceeași pagină apare însă și *î* majusculă.

« *Întîmpinînd* pe ofițer cu cuvinte de arzătoare dojană » (M. G., pag. 23).

Colaborare *întern țională* » (S.P., 30. IX. 1954, pag. 1/1).

În subcapitolul următor al regulilor de ortografie din Micul dicționar ortografic se rezolvă problemele ortografiei legate de gramatică. Și din acest punct de vedere publicațiile noastre sînt mai vulnerabile în fața cîtorva reguli de amănunt, dar nu lipsite de importanță.

Se greșește destul de des la formarea genitiv-dativului articulat al substantivelor și adjectivelor feminine care, așa cum indică una din regulile ortografice ale Micului dicționar ortografic, « se formează adăugîndu-se articolul *i* la forma nearticulată: *casă, unei case — casei* (nu *casii*) » (pag. 38). În exemplele următoare această regulă nu este respectată:

« Primul punct al *ordinei* de zi » (R. L., 8. X. 1954, pag. 6/2).

« Acele cîntece revoluționare triste... nu făceau însă niciodată loc *deznădejdei* » (R.L., 8. X. 1954, pag. 2/5).

« Trupul *fetii* (V. R., nr. 7, 1954, pag. 429/2).

« Vaietele unei *neputinți* » (M. G., pag. 21).

Pe peronul Gării de nord s-au pus de curînd tabele indicatoare cuprinzînd îndatoririle cetățenilor care călătoresc cu trenul. Extragem și de aici un exemplu:

« Contravenienții vor fi tratați conform *legei* de exploatare C.F.R. ».

Mai multe erori ortografice sînt legate de categoria verbului. Este cunoscută tendința unor verbe de conjugarea a II-a de a trece la conjugarea a III-a. Micul dicționar ortografic a înregistrat această tendință în indicele său lexical: *a rămîne, a ține, a umple* — sînt foste verbe de conjugarea a II-a. Publicațiile noastre trec de limita acestei realități lingvistice și consideră deja stabilite la conjugarea a III-a o serie de verbe care fac parte, cel puțin deocamdată, din conjugarea a II-a. Confuziile se petrec mai ales la infinitiv, viitor și condițional:

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

«Pe pămîntul Chinei vor *apare* noi combinate metalurgice» (S.P., 30. IX. 1954, pag. 1/1).

«În cazul acesta ar *dispare* acel obstacol» (M., 8. X. 1954, pag. 4/4).

Numeroase confuzii se produc la scrierea persoanei a III-a singular a verbelor, mai ales la indicativul, conjunctivul şi imperativul prezent.

«Şi ce însemnătate are dacă ai să mănînci şi tu bătaie...? Toată chestia e să nu «*miroase*» publicul nimica» (S. P., 30. IX. 1954, pag. 4).

«*Asvîrlă-l* afară» (M.G., p g. 30; să se observe şi ortogr fierea cu *s*).

La capitolul «Articolul enclitic» (pag. 37), Micul dicţionar ortografic prevede: «Cînd primesc articolul enclitic *-a*, numele de zile *luni*, *marţi*, *miercuri*, *vineri* se scriu *lunea*, *marţea* etc. Regula este aplicabilă şi pentru multe alte cuvinte de acelaşi tip; un asemenea cuvînt este *cinci*, care în articularea enclitică feminină, devine *(a) cincea*. Ziarul «Sportul popular» greşeşte deci cînd, în două rînduri pe aceeaşi pagină, vorbeşte despre «a *cincia* aniversare de la proclamarea Republicii Populare Chineze» (30. IX. 1954, pag. 1).

Cu aceasta trecem la subcapitolul următor al regulilor de ortografie, intitulat «Formarea cuvintelor şi ortografia».

O problemă de mare importanţă, legată de acest subcapitol, este aceea a ortografierii cuvintelor cu dubla sufixaţie *-(ţ)ie* şi *-(ţ)iune*. Problema nu poate fi rezolvată decît de la caz la caz. Pentru scrierea cu *-(ţ)ie* sau cu *-(ţ)iune* s-a avut în vedere criteriul istoric şi tradiţia literară. Indexul de cuvinte al Micului dicţionar ortografic s-a condus, în fixarea formelor, de următoarele considerente: «sufixul *-(ţ)ie* a intrat în limba noastră o dată cu cuvintele internaţionale luate din limba rusă începînd din secolul al XVIII-lea: *administraţie*, *expediţie*, *formaţie*, *muniţie*... Sufixul *-(ţ)ie* s-a fixat temeinic în limba romînă. Sufixul *-(ţ)iune* s-a răspîndit prin şcoala latinistă. El şi-a făcut loc şi în cuvintele mai vechi, care se fixaseră cu sufixul *-(ţ)ie*: *administraţiune*, *expediţiune*, *formaţiune*»... (D.O., pag. 19). Uneori însă acest sufix apare ca singurul posibil sau acceptabil *(ficţiune*, *pasiune)*. Indexul de cuvinte indică de altfel unica formă corectă în fiecare din aceste cazuri. Totuşi, «cînd motive semantice au despărţit cele două tipuri de cuvinte, se poate folosi atît scrierea cu *-(ţ)ie* cît şi cea cu *-(ţ)iune*: *divizie* (unitate militară) şi *diviziune* (împărţire), *reacţie* (chimică) şi *reacţiune* (politică)»... (D.O., pag. 43). Şi asemenea cazuri sînt semnalate de indexul de cuvinte. Care este greşeala frecventă pe care o fac publicaţiile noastre la acest capitol? Considerînd poate că formaţiile cu sufixul *-(ţ)iune* sînt mai «savante», mai «preţioase», publicaţiile noastre conferă adesea această sufixaţie şi unor rădăcini lexicale care n-o mai pot accepta, deoarece dubletele corespunzătoare formate cu sufixul *-(ţ)ie* sînt mai normale şi mai viabile, în cazurile respective. Nenumărate erori de acest fel ar fi putut fi evitate prin consultarea indexului lexical al Micului dicţionar ortografic. Spicuim numai cîteva din ele, avînd mai mult grija diversităţii izvoarelor din care au fost culese şi mai puţin a cantităţii lor:

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

« *Direcţiunea* industrială poligrafică din Ministerul Culturii » (I.B., 7 X. 1954, pag. 2/3).

« Participanţii au *obligaţiunea* să scrie cu cerneală » (P., nr. 28, 17. X. 1954).

« *Condiţiuni* agrotehnice superioare » (M., 8. X. 1954, pag. 1/2).

« Sărbătorirea... are loc anul acesta în *condiţiunile* pregătirilor intense »... (C., 1. X. 1954, pag. 1/6).

« *Condiţiunile* în care a jucat echipa C.C.A. ». (S.P., 18. X. 1954, pag. 3/2).

Problema scrierii cuvintelor compuse este tratată pe larg în subcapitolul amintit. Acest paragraf stabileşte în esenţă următoarele:

a) Scrierea despărţită a prepoziţiilor compuse *(de la, de lîngă, de pe, pe la* etc. etc.), a unor locuţiuni prepoziţionale (*din cauza, faţă de* etc.), conjuncţionale (*ca şi cum, pentru ca să, de cînd* etc. etc.) şi adverbiale (*de asemenea, de abia, de ajuns* etc. etc.). Sînt scrise textele noastre recente în acest fel? Numeroase abateri pot fi atestate în paginile publicaţiilor de tot felul:

« *Deasemenea* tot în acest timp pot fi antrenaţi ţăranii muncitori » (R.L., 8.X. 1954, pag. 3/2).

« Îl cunoşti mai *deaproape* » (M. G., pag. 27).

« *Deaceea* Miaskovski... spune într-o scrisoare » (P. R., 8. X. 1954, pag. 2/3).

« O iubesc *demult* » (M. G., pag. 34; cf. D.O., pag. 96: *de mult* — cînd răspunde la întrebarea: *de cînd?*).

« Îi îmbrînceau *înlături* » (M. G., pag. 18).

« Îl acceptă în întregime *odată cu*... » (P., nr. 28, 17. X. 1954, cf. D. O., pag. 129: *o dată cu*).

« Am spus *odată*... ce mai vreţi de la mine? » (M. G., pag. 26).

« Să facem cunoscut *încăodată* peste hotare nivelul la care a ajuns arta romînească » (S., 19. X. 1954, pag. 2/1).

« *Niciun* călător nu izbuteşte să pună piciorul pe ţărmul ei » (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/1).

« Excluşi *dela* transport » (în înştiinţarea afişată pe peroanele Gării de nord).

b) Scrierea cu liniuţă de unire a prepoziţiei compuse *de-a* (în locuţiuni de felul lui *de-a binelea, de-a curmezişul, de-a latul* etc.), a locuţiunilor adverbiale formate din adjectivul demonstrativ *astă* + substantiv *(astă-vară, astă-seară)* şi cele formate cu *dis-de (dis-de-dimineaţă)*; tot cu liniuţă se scriu şi locuţiunile adverbiale formate din două substantive, două verbe, două adverbe, două interjecţii, un substantiv şi un adverb; de asemenea, substantivele compuse din verb + substantiv sau substantiv + verb (*tîrîie-brîu, gură-cască* etc.), adjectivele compuse *(roşu-portocaliu)*, substantivele compuse în care părţile componente îşi păstrează fiecare individualitatea morfologică *(bună-credinţă*, genitiv-dativ (a) *bunei-credinţe* etc.), numele de locuri compuse din două nume în cazul nominativ *(Popeşti-Leordeni)*, în sfîrşit termenii tehnici compuşi alcătuiţi din cuvinte care există şi independent în limba romînă *(anatomo-patologic, cotă-parte* etc.).

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

Cea mai gravă greşeală care se face la aplicarea acestei reguli este legată de redarea prepoziţiei compuse *de-a* în locuţiuni; al doilea element al acestei prepoziţii e smuls de la locul lui şi sudat la cuvîntul imediat următor, cuvîntul respectiv transformîndu-se astfel într-un «nou» element lexical, inexistent în limba romînă. Verbul «*face*» *în* locuţiunea «*de-a face*» devine «*aface*», iar substantivul «*rînd(ul)*» în locuţiunea «*de-a rîndul*», devine «*arînd(ul)*». Cîteva exemple:

«Ţărănimea chineză a fost ţinută secole *de-arîndul* în întuneric» (S. P., 30. IX. 1954, pag., 7/3).

«Aştepta zile *de-arîndul* pe stradă, adesea în frig şi în ploaie» (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/2).

«N-avem *de aface* aci cu o simplă declaraţie programatică» (V. R., nr. 7, 1954, pag. 402/1).

Şi greşeli de altă categorie:

«Distribuirea cu regularitate de *cote părţi* din beneficiu» (R. L., 8. X. 1954, pag. 3/1).

«*Susnumiţii* au luat însemnate sume de bani» (I. B., 23. IX. 1954, pag. 2/6; cf. D.O., pag. 151: *sus-numit)*.

«*Susnumita* trecea... diverse persoane care nu aveau dreptul la ajutor» (I. B., 23. IX. 1954, pag. 2/3).

c) Scrierea într-un cuvînt a pronumelor şi adjectivelor nehotărîte şi a adverbelor formate cu *ori-*, *oare-*, *fie-* (*oricine*, *oarecum*, *fiece* etc.), a prepoziţiilor compuse şi locuţiunilor în care fuziunea s-a desăvîrşit în mod clar *(înspre*, *despre*, *aşadar*, *încolo*, *astăzi*, *devreme*, *laolaltă* etc.), în fine a substantivelor compuse în care părţile componente şi-au pierdut individualitatea morfologică *(untdelemn*, *fărădelege*, *semicolonia'* etc.). Publicaţiile abundă de greşeli legate de scrierea sudată a cuvintelor compuse:

«Ameninţarea şireangului *de-asupra* capului» (V. R., nr. 7, 1954, pag. 401/2).

«*Nici odată* pînă acum halterofilii noştri nu au obţinut rezultate atît de bune» (S. P., 27. IX. 1954, pag. 1/1).

«Întinderea *altă dată* sălbatică a bălţii» (P.R., 8. X. 1954, pag. 5/1).

«*Radio jurnal*» (P. R., 17. X. 1954, pe toate paginile).

«Directorul unei reviste *semi-oficioase*» (G. L., 9. IX. 1954, pag. 4/1). E drept că acest cuvînt nu figurează în indexul de cuvinte al Micului dicţionar ortografic, în schimb se înscriu aici o serie de compuse analoge: *semicircular*, *semifond* etc.

Regulile de ortografie ale Micului dicţionar ortografic consacră un subcapitol special problemei transcrierii numelor şi a cuvintelor din limba rusă. Se ştie în cîte feluri grafice (uneori şi fonetice) au fost redate, pînă în trecutul apropiat, numele proprii (şi alte cuvinte) din limba rusă. O adevărată bătălie s-a dus pînă nu demult în legătură cu transcrierea literei ruseşti *k*.

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

Multă vreme pe copertele cărților traduse au figurat numele cunoscute ale lui *Gorchi*, *Maiacovschi*, *Calinin*, *Cataev*, *Cuprin*, nume ortografiate astfel pe motiv că limba romînă n-ar avea o literă proprie *k*, lucru complet nejust. Dar nu mică era surprinderea cititorilor cînd, în aceeaşi vreme, făceau cunoştinţă cu opere ale aceloraşi scriitori, aceiaşi şi totuşi... alţii: *Gorki*, *Maiakovski*, *Kalinin* etc. etc. Opera lui *Kuprin* de pildă, figura în fişierele bibliotecilor, conform capriciului unor edituri la literele *K* şi *C*. În această privinţă, ca şi în celelalte, Micul dicţionar ortografic a făcut un bun serviciu: optînd pentru transcrierea fidelă prin *k* romînesc a semnului corespunzător din limba rusă (şi din celelalte limbi care posedă această literă), s-a înlăturat posibilitatea unor fluctuaţii supărătoare şi nemotivate. Dar aplicarea acestei hotărîri, deşi lipsită de dificultăţi, este încă departe de a fi generală. Răsfoiţi o dată cu atenţie « Programul de radio »; veţi găsi nenumărate exemple:

« Arii din opere interpretate de Irina *Maslenicova* » (8. X. 1954, pag. 7/2).

« Cîntece de compozitorul sovietic *Tulicov* » (ib.).

« Soliştii sovietici Vladimir *Buncicov* şi *Leocadia Maslenicova* » (ib.).

« *Şostacovici*... *Hrennicov*... *Serdjecicov* » (ib., pag. 2).

Alteori, transcrierea lui *k* se face... dar numai pe jumătate:

« *Maiacovski* » (V. R., nr. 7, 1954, pag. 398, 399).

Afişele Teatrului naţional « I. L. Caragiale » anunţă spectacolul:

« Nunta lui *Krecinschi* ».

Regretabilă şi încă frecventă în « Programul de radio » este şi transcrierea lui *ii* rusesc prin *y*, transcriere care contravine regulilor noastre ortografice; iată un exemplu edificator:

« Aria lui *Eleţky* din opera « Dama de pică » de *Ceaikovsky* » (8. X. 1954, pag. 34).

Procedeul este al limbii franceze: acolo orice *ii* rusesc se transcrie prin *y* (egal cu *i* romînesc lung). Limba romînă însă nici nu are în alfabetul ei o asemenea literă (cf. D.O., pag. 21); şi chiar dacă ar avea-o, n-ar fi corectă folosirea ei într-un asemenea caz.

Greşit aplicate sînt şi cîteva reguli enunţate la subcapitolul « Scrierea cu litere majuscule ». Pragraful 150 al acestui subcapitol este interpretat de unele publicaţii în mod mecanic, îngust. Acest paragraf are următoarea formulare: « Tot cu iniţială majusculă se scriu cuvintele care denumesc o epocă istorică, un eveniment: *Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie*, *Renaşterea*, *Unirea*, ca şi numele sărbătorilor: *7 Noiembrie*, *1 Mai*, *23 August* » (D.O., pag. 53). De aici, cîteva publicaţii au tras concluzia că *numai* aceste evenimente şi *numai* aceste sărbători se scriu cu iniţiale majuscule. Aşa se explică de ce în texte care vorbesc despre sărbători dragi nouă — ca 9 Septembrie, sărbătoarea naţională a poporului bulgar, sau 1 Octombrie, marea sărbătoare a poporului chinez, ziua proclamării Republicii Populare Chineze — cuvintele care denumesc aceste sărbători (şi care nu figurează în lista dată de Micul dicţionar

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

ortografic) au fost redate cu inițiale minuscule în cîteva publicații. Exemplele de mai jos nu sînt unicele:

« *1 octombrie*, cea de a cincea aniversare de la proclamarea R. P. Chineze... Ziua de *1 octombrie* a marcat desprinderea marelui popor chinez din lanțurile imperialismului » (S.P., 30. IX. 1954, pag. 1).

« Istorica victorie de la *9 septembrie* » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 3/2).

Noua ortografie hotărăște scrierea cu inițială majusculă a titlurilor instituțiilor, întreprinderilor, publicațiilor etc.; în cazul cînd titlul este format din mai multe cuvinte, se scrie cu inițială majusculă numai primul cuvînt al titlului: « Școala medie de pielărie, Institutul de istorie literară și folclor » (D.O., pag. 53). De data aceasta unele publicații greșesc în sens invers față de situația amintită mai sus; ele acordă inițiale majuscule întregului titlu al instituției. Dăm mai multe exemple greșite dintr-un singur număr al ziarului « Informația Bucureștiului »:

« Salariați ai Institutului de *Proiectări* » (23. IX. 1954, pag. 2/5).

« Institutul de *Agronomie*, Institutul *Politehnic*, Institutul de *Construcții* » (pag. 2/3).

« Vicepreședinte al Sfatului *Popular* » (pag. 1/4; dar pe aceeași pagină, coloana întîi: « *sfatul popular* al comunei », iar la pagina 2/5: « *sfatul popular* Tudor Vladimirescu »).

★

Adeseori un cuvînt nu se termină la sfîrșitul rîndului; o parte din el trece atunci pe rîndul următor, dar fragmentarea cuvîntului nu se face după criterii întîmplătoare, ci prin despărțirea lui în silabe. Regulile de despărțire a cuvintelor în silabe sînt cu precizie formulate într-un subcapitol special al Micului dicționar ortografic. Interesant pentru noi este mai ales punctul *c* al acestui subcapitol: « Dacă vocala e urmată de două sau mai multe consoane, prima consoană trece la silaba dinainte, cealaltă, sau celelalte, la silaba următoare (excepțiile se vor vedea mai jos) » (D.O., pag. 54). La această regulă sînt patru categorii de excepții, pe care nu le mai pomenim aici.

Nenumărate abateri pot fi spicuite în mai fiecare publicație răsfoită cu sau fără atenție deosebită. Ele supără privirea și mai ales calcă o regulă obligatorie: principiul silabic.

Dăm cîteva exemple:

« Specificul actualei etape a luptei pentru *cons-truirea* comunismului » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 1/5).

« Țara *noa-stră* » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 4/6).

« Emisiunea... « Prietena *noa-stră* cartea » (P. R., 8. X. 1954, pag. 8/4).

« S-a împlinit anul *ace-sta* un veac » (P. R., 8.X. 1954, pag. 8/3).

« Au *exi-stat* chiar legături directe între el și chimiștii ruși » (C., 10. IX. 1954, pag. 5/1).

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

«Să *lipsea-scă* clasa muncitoare de o conducere unitară» (M., 8. X. 1954, pag. 2/3).

«Monolog teatral... al lui *Mefi-stofel*» (V. R., nr. 7, 1954, pag. 401/1).

★

Ultimele noastre observații vor privi două probleme care aparțin punctuației: întrebuințarea virgulei și a liniuței de unire.

Problemă complexă și grea, asupra căreia Micul dicționar ortografic ar fi putut insista mai mult, folosirea virgulei este totuși elucidată, în punctele ei generale, de acest dicționar. Luînd în considerație numai jaloanele principale enunțate acolo și tot avem motive să credem că publicațiile noastre nu le-au folosit în suficientă măsură. Există în publicațiile noastre greșeli de amîndouă felurile: absențe de virgule sau virgule inutile.

Virgule inutile între subiect și predicat:

«Tov. Buzoianu, a scos în evidență faptul că...» (I. B., 23. IX. 1954, pag. 2/2).

«Munca tractoriștilor și mecanicilor, dă rezultate dintre cele mai bune» (R. L., 8. X. 1954, pag. 1/2).

«Întreprinderea regională de construcții Bucureşti, a terminat zilele acestea lucrările...» (I. B., 23. IX. 1954, pag. 1/6).

Absența virgulei între cuvintele (sau propozițiile) incidente și părțile propoziției înăuntrul căreia se află:

«Pătru Voinicul izbutește să afle taina fetelor de împărat... și de-aici ca în poveste, încă tare mult mai este» (P. R., 8. X. 1954, pag. 8/1).

«Nu de prea mult timp la Washington, în clădirea cu 5 laturi pe nume Pentagon cei mai de vază comandanți ai armatei americane au fost nevoiți să studieze...» (C., 1. X. 1954, pag. 6/1).

«A fost posibil ca unii tineri, care înainte nu practicau nici un sport să devină astăzi sportivi activi» (S. P., 30. IX. 1954, pag. 1).

«În scopul apărării intereselor sale burghezo-moșierimea încearcă în acei ani să lipsească proletariatul de orice sprijin». (M., 8. X. 1954, pag. 2/2).

«Ca urmare a celor hotărîte un număr de 16 familii de țărani muncitori... și-au unit suprafața de 19 hectare» (S. R., 8. X. 1954, pag. 2/1).

Sîntem departe de a epuiza cazurile posibile în care virgula lipsește sau figurează în mod greșit. Credem însă că cele două situații fundamentale amintite sînt concludente.

Mult mai rare — de altfel și explicabil — sînt abaterile de la normele privind folosirea liniuței de unire. Greșeala care se face aici provine din cunoașterea imperfectă, din partea aceluia care scrie, a categoriilor lexicale. Se întîmplă cu alte cuvinte următorul fenomen: se confundă mai întîi două sau mai multe cuvinte care se pronunță împreună — cu un întîmplător *omonim* așa se explică ortografierea «*Mie* dragă țara mea», nume de spectacol apărut pe firma luminoasă de la Teatrul armatei din strada Uranus; în al doilea rînd—

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)

se rupe un element lexical indivizibil în două sau mai multe părţi care au, întîmplător, corespondente în lexicul limbii romîne; aşa se explică enunţarea: «După *ce-o-ţi* intra în facultate, veniţi şi voi» (S. P., 30. IX. 1954, pag. 4), în care «*o-ţi*» este de fapt viitorul popular «*oţi*» al verbului «*a fi*», cuvînt indivizibil şi neavînd nimic comun cu *o* şi *ţi*, elemente lexicale de sine stătătoare.

★

Faptele enumerate mai sus nu au avut pretenţia să epuizeze întreg materialul şi toate aspectele pe care le poate pune aplicarea noii ortografii a limbii romîne în publicaţiile noastre. De altfel lucrul acesta nu ar fi numai imposibil, dar şi inutil. Folosind material puţin, dar, pe cît posibil, variat, am urmărit mai mult scopuri imediate: am vrut anume să sezisăm pe toţi iubitorii scrisului de greşelile care se mai fac, de punctele slabe din ortografia unor publicaţii [1], de posibilităţile de lichidare a erorilor, de căile de îmbunătăţire necontenită a aplicării noii ortografii în aceste publicaţii, şi în altele. Limba literară scrisă are datoria să fie exemplară şi sub aspectul ei ortografic. La aceasta se poate ajunge printr-un efort susţinut şi printr-o pregătire temeinică. Pe de altă parte, se aşteaptă de la specialiştii lingvişti o ediţie mare a actualului «Mic dicţionar ortografic», care să adîncească şi să elucideze deopotrivă cazurile generale şi cele de amănunt.

[1] Majoritatea materialelor cercetate sînt periodice — şi faptul nu este întîmplător; am socotit că periodicile înregistrează mai repede noul, că ele popularizează în primul rînd, în această perioadă, noua ortografie.

BDD-A10254 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:09 UTC)